

't Bieteutje

Driemaandelijks tijdschrift van
NATUURWERKGROEP MARKVALLEI
Jaargang 24 nr. 2 : april - mei - juni 2005

Familie BROSENS-PEETERS,
Kerkstraat 48
2328 MEERLE

249034/

FOLK IN BOLK 29 APRIL 2005

Afgiftekantoor : 2320 Hoogstraten
V.U. : Wim Verschraegen, Vooraard 10, 2322 Minderhout

Colofon

't Bieteutje is het kwartaalblad van Natuurwerkgroep Markvallei.
Deze werkgroep vormt de koepel van de volgende verenigingen :

Natuurpunt Markvallei VZW
J.N.M. Markvallei VZW
V.M.P.A. Hoogstraten VZW
V.E.L.T. Noorderkempen VZW

Natuurpunt Markvallei VZW :

Voorzitter + Werkgroep Natuureducatie

Drej Oomen
(drej.oomen@pandora.be)
Klein Eyssel 29 a
2328 Meerle
☎ 03/315.02.45 (☎ 0476/53.58.44)

Secretaris

Wim Verschraegen
(ingridwim@hotmail.com)
Vooraard 10
2322 Minderhout
☎ 03/314.47.75 (☎ 0497/28.18.66)

Penningmeester

Jaak Brosens
(Jaak.Ria.Brosens@telenet.be)
Kerkstraat 48
2328 Meerle
☎ 03/315.74.41 (☎ 0495/26.74.41)

Werkgroep Beleid

Bart Royens
(bart.royens@belgacom.net)
Steevennekes 84
2310 Rijkvorsel
☎ 03/309.94.56

Werkgroep Natuurstudie

Stijn Leestmans
(stijnleestmans@hotmail.com)
Lod. De Konincklaan 325
2320 Hoogstraten
☎ 0479/93.21.12

Werkgroep Reservaten en Ondervoorzitter

Jef Leestmans
(jozef.leestmans@lin.vlaanderen.be)
Engstraat 36
2340 Beerse
☎ 03/314.26.73 (☎ 0475/69.53.53)

J.N.M. Markvallei VZW

Stef Bastiaansen
(stefbasti@windman.be)
Venhoef 37
2320 Hoogstraten
☎ 0499/38.24.81

V.E.L.T. Noorderkempen VZW

Jan Horsten
Grote Plaats 33
2323 Wortel
☎ 03/314.22.55

Leden van V.M.P.A., V.E.L.T. en van andere Natuurpunt- of JNM-afdelingen kunnen zich abonneren op 't Bieteutje door overmaking van 4 € op rekeningnummer 523-0453829-41 onv. Natuurpunt Markvallei, Kerkstraat 48, 2328 Meerle met vermelding van " 't Bieteutje 2005 ".

Website Natuurwerkgroep Markvallei : www.natuurpunt.be/markvallei

Foto's WG Natuurfotografie Markvallei : groups.msn.com/NatuurfotowerkgroepMarkvallei

Landloperboerderij Wortel-Kolonie: een stand van zaken

De voormalige boerderij van Wortel-Kolonie is eigendom van de Stichting Kempens Landschap. Op het einde van de maand februari ondertekenden de gezusters Somers (Beestenboel Vzw) en de stad Hoogstraten een erfpachtovereenkomst met de Stichting Kempens Landschap voor de vierkantshoeve. De gezusters Somers zullen in het grootste gedeelte van de boerderij klassen uit het lager en het secundair onderwijs ontvangen en praktijklessen aanbieden. Het stadsbestuur van Hoogstraten wil, en dat wisten jullie natuurlijk al wel, in de linkervoorvleugel plaats inruimen voor het Jan Spannenburgmuseum en het verenigingslokaal van Natuurpunt Markvalle en JNM-Markvallei. De mogelijke nieuwe bestemming van de andere helft van het gebouw, vooral stallingen, wordt nog onderzocht.

Dat betekent dat de knokels nu echt mogen beginnen kriebelen. Het geduld van een aantal van onze enthousiaste leden wordt al lange tijd op de proef gesteld. In het begin van de maand maart is de verbouwingswerkgroep nog een keer bijeen geweest in de boerderij om de opties te bestuderen. In de schoot van de NME-werkgroep werd ondertussen ook van gedachten gewisseld over de inrichting van het museum. We willen daarvoor een aparte werkgroep in het leven roepen en kunnen een beroep doen op de kennis en ervaring van Jan.

Een aantal doelstellingen werden geformuleerd. Het museum mag niet oubollig overkomen en moet weten te boeien. De bezoekers, jong en oud, moeten iets kunnen doen en tegelijkertijd iets leren. Liefst moeten die leerinhouden zo nauw mogelijk aansluiten bij de te verwezenlijken onderwijsind termen en bij kennis over de natuur in onze regio. Het zal niet eenvoudig zijn om dat in de beperkte ruimte op een aantrekkelijke manier te realiseren.

OPROEP: Zijn er personen of bedrijven die ons logistiek of financieel willen steunen? Alle steun is welkom! Tel: 03-315 02 45 of mail drej.oomen@pandora.be

Natuurpunt heeft onze afdeling overigens een projectnummer cadeau gedaan. Op die manier kunnen we schenkers een fiscaal attest bezorgen. Giften mogen gestort worden op 001-0671118-51, van Natuurpunt vzw, met vermelding "gift project 1750 Markvallei". Giften vanaf 30€ zijn fiscaal aftrekbaar.

Bross en Buurmannen

Bross en Buurmannen brengen - hoe raadt u het?- Keltische liedjes en melodietjes!

De bezetting van deze Vlaamse folkgroep ziet er als volgt uit:

Fluitjes en zang: Renald Bosserez

Viool: Jeroen Goegebuer

Bodhran + zang: Diederik Willems

Djembe: Koen De Schepper

Gitaar + zang: Bruno Verheyden

De roots van B&B liggen ergens in het midden van de jaren '80. Na enkele succesvolle acts op vrije podia in jeugdhuisen, besluiten Renald en Bruno om iets duurzamer te werk te gaan. Ze richten samen een kwartet op, met de tot de verbeelding sprekende naam Namaste (Nepalees voor 'welkom'). Hoogtepunt van Namaste is ongetwijfeld een benefietavond voor Amnesty International, in het najaar van '86. In dezelfde periode kruipen trouwens de andere leden van de huidige bezetting uit de pampers en in het Ware Leven. Generatiekloven hebben geen invloed op folkmuziek, zoveel is duidelijk.

Namaste suddert enkele jaren en leidt een typisch Oosters bestaan van komen en gaan.

Eind jaren '90 wordt het Klein-Brabants muziekleven opgefrist door de jongens van Wild Turkey, een folkrock-groep met duidelijke verwijzingen naar punk en de hemelse muziek van The Levellers. Een van de coryfeeën in de groep is Jeroen Goegebuer, die er met zijn viool in slaagt om een persoonlijke sound te creëren. Jeroen is op dat moment 18, en de beroepskeuze is vlug gemaakt: conservatorium in Gent en daarna de trein op richting Arnhem. Hij wordt opgemerkt door Renald en Bruno en binnengehaald om samen de basis te leggen voor Bross en Buurmannen. Daarnaast is Jeroen geregeld gastmuzikant bij Sioen en speelt hij als vaste violist bij Folia, een veelbelovend Vlaamse folkensemble.

Diederik Willems is een groene self-made man! Kreeg hij het percussieve virus te pakken toen hij met de JNM urenlang naar de groene specht zat te turen? Niemand zal het ooit kunnen zeggen. Feit is dat zijn warme stem en dito uiterlijk een extra toets krijgen met de bodhran die hij flikflak-gewijs hanteert als stond Christie Moore er in eigen persoon op te kijken.

De muzikale voorgeschiedenis van Koen De Schepper brengt ons helemaal naar Schotland en Ierland. Na een Erasmus-stage in Aberdeen verbleef hij immers enkele jaren in deze stad en ook in Dublin. Daar leerde hij naast andere geneugten de meerwaarde kennen van Afrikaanse percussie binnen de Keltische muzikale traditie. Bekendste groep die hij vervoegde was het Schotse Cornerhouse (volgens de pers 'one of the high-lights on the Orkney Folk Festival 2001') maar ook gastoptredens bij Iron Horse en Drop The Box kleuren zijn cv. Begin 2002 ging hij naar West-Afrika om zich verder te bekwamen in de daar bestaande ritmes en met vernieuwde inspiratie in Vlaanderen letterlijk 'aan de slag te gaan'.

Samen brengen Renald, Bruno, Jeroen, Diederik en Koen u een selectie van tunes uit de rijke Keltische schatkamer. Een vleugje Bretagne, mistige ochtenden op zee, de zwoelheid van het nachtleven, liefdesperikelen op het Ierse platteland, het zit er allemaal in. Met enkele Zuid-Amerikaanse composities en zigeunermelodieën bewijzen ze dat blind purisme niet aan hen besteed is. Tenslotte wordt ook de Belgische noot niet vergeten, met 'covers' van Urban Trad, Kadriel en Laïs.

Natuurpunt Markvallei
Presenteert:

Bross en Buurmannen Bolks Heike 29 april 2005

- 6 -

Aankomst 20.00u
VVK € 3,50 - kassa € 5,00

Open Tuinen 2005

Fam. Hapers-Poels
Molenstraat 47, RIJKEVORSEL

Nodigt u van harte uit op “Open Tuinen” op 25 en 26 juni

Bijkomende openingsdagen : 19 juni, 3 juli, 21 juli

Info : tel 03/314.54.17

Inkom : 1,50 EUR per persoon of 3 EUR per gezin

Romantische tuin met vijver

8 are – eigen creatie

Beschrijving

Romantische tuin met tuinkamers

Taxushagen en buxuspartijen

Vijver met waterval

Borders op kleur met speciale vaste planten

Aangevuld met ornamenten

Dit artikel komt er na een rapport dat gemaakt is over het voorkomen en de verspreiding van de libellenfauna binnen de Markvallei.

De bedoeling van het rapport was om een volledig beeld te krijgen van het voorkomen en de verspreiding van de libellen in de gemeente Hoogstraten en Rijkevorsel. Deze gemeenten zijn het werkingsgebied van de Natuurwerkgroep Markvallei en is tevens het onderzoeksgebied.

Het onderzoeksgebied

Het zijn agrarische gemeenten met op vele plaatsen zeer intensieve landbouw. De zeer intensieve akkerbouw (voornamelijk maïs) en veeteelt (melk- en mestvee en varkens) gaat gepaard met zware bemesting. Dit neemt echter niet weg dat er nog enkele stukjes 'halfnatuur' zijn overgebleven met soms een verbazingwekkende soortenrijkdom.

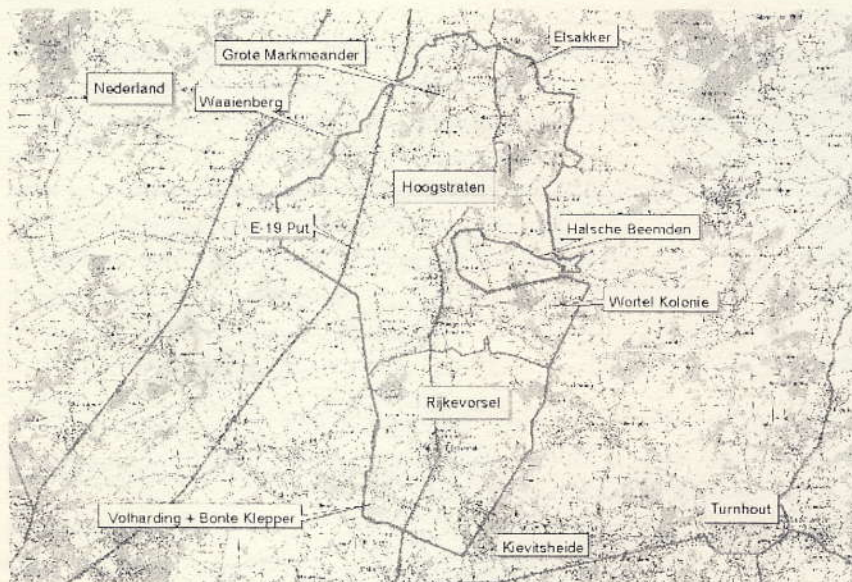
Verspreid over deze twee gemeenten liggen enkele kleine heideperceeltjes en geïsoleerde vennetjes. Langs het Merkske en de Mark liggen vochtige beemden en beekbegeleidende bosjes. Spijtig genoeg zijn het vaak slechts relictten, die ons een beeld geven van hoe de Markvallei er heeft uitgezien in de eerste helft van de 20e eeuw.

De westelijke helft van Hoogstraten is door een drastische ruilverkaveling (één van de eerst uitgevoerde) voor de natuur zo goed als verwoest. Dit stuk kenmerkt zich door een zeer intensieve landbouw zonder kleine landschapselementen. Door de ruilverkaveling is de Mark gekanaliseerd vanaf de grens van de deelgemeenten Minderhout en Meer, wat drastische gevolgen heeft gehad voor de omgeving. Niet enkel de meanders met hun typische libellenfauna gingen verloren, ook de permanent water houdende grachten tussen de beemden. Deze vormden zeer interessante milieus (gebufferd water) waarin onder ander de Dwergjuffer voorkwam tot begin jaren '70. Ongetwijfeld heeft ook de zeer slechte waterkwaliteit van de jaren 80 een grote invloed gehad op de aquatische fauna en flora van de Mark. De waterkwaliteit is nu terug beter zodat soorten zoals de Weidebeekjuffer opnieuw langs heel de Mark te bewonderen zijn.

De gemeente Rijkevorsel wordt in twee gedeeld door het kanaal (vaart) "Dessel-Schoten". Dit is een typisch kanaal met zeer steile oevers met weinig vegetatie.

Langs heel het kanaal “Dessel-Schöten” liggen vele kleiputten, gegraven door de steenfabrieken uit de omgeving. Aan deze ontginningen hebben de gebieden zoals de “Volharding”, “Bonte Klepper” en “Kievitshei” hun ontstaan en huidig bestaan te danken.

De soorten

In de Markvallei zijn in totaal 41 soorten libellen van de 65 in Vlaanderen voorkomende libellensoorten vastgesteld tussen 1993 en 2004. Dit is 63 % van de Vlaamse soorten.

Van deze 41 soorten zijn er 17 soorten Rode Lijst soorten, waaronder twee met uitsterven bedreigd. Namelijk Glassnijder en Noordse witsnuitlibel.

Hieronder zijn de 17 Rode Lijst soorten weergegeven die zijn waargenomen in de Markvallei:

Bosbeekjuffer (*Calopteryx virgo*), Bruine winterjuffer (*Sympecma fusca*), Glassnijder (*Brachytron pratense*), Grote roodoogjuffer (*Erythromma najas*), Kanaaljuffer (*Cercion lindenii*), Koraaljuffer (*Ceriagrion tenellum*), Metaalglanslibel (*Somatochlora metallica*), Noordse witsnuitlibel (*Leucorrhinia rubicunda*), Smaragdlibel

(*Cordulia aenea*), Tangpantserjuffer (*Lestes dryas*), Tengere grasjuffer (*Ischnura pumilio*), Tengere pantserjuffer (*Lestes virens*), Variabele waterjuffer (*Coenagrion puchellum*), Venglazenmaker (*Aeshna juncea*), Venwitsnuitlibel (*Leucorrhinia dubia*), Vuurlibel (*Crocothemis erythraea*) en Weidebeekjuffer (*Calopteryx splendens*).

Tengere grasjuffer (*Ischnura pumilio*) en Variabele waterjuffer (*Coenagrion puchellum*) zijn waarschijnlijk uitgestorven in de Markvallei. Beide soorten zijn het laatst waargenomen in 1999.

In de Markvallei zijn ook nog 3 soorten libellen waargenomen die niet zijn opgenomen in de Rode Lijst. Het gaat om Zwervende pantserjuffer (*Lestes barbarus*), Zwervende heidelibel (*Sympetrum fonscolombii*) en Zuidelijke oeverlibel (*Orthetrum brunneum*).

Hot spots

In het onderzoeksgebied zijn twee belangrijke hot spots te vinden. De belangrijkste hot spot is het kleiputten complex Volharding – Bonte Klepper met 33 voorkomende soorten libellen.

De *Volharding*, eigendom van de afdeling Bos en Groen van de Vlaamse Gemeenschap, bestaat vooral uit een aantal oude kleiputten. Ertussen vindt men restanten van natte heide en struwelen met berk, wilg en zomereik. Deze kleiputten vormen het voortplantingsbiotoop van Plasrombout, Grote roodoogjuffer en Glassnijder. Van deze laatste is het nog niet geheel duidelijk of deze soort er een leefbare populatie heeft in het kleiputtencomplex, want er zijn maar 3 waarnemingen gedaan van deze soort de laatste 10 jaar. In 1999 is er één exemplaar gevonden van de Variabele waterjuffer aan de kleiputten, maar waarschijnlijk is de soort ondertussen definitief verdwenen.

De *Bonte Klepper* ligt in het uiterste zuidwesten van het onderzoeksgebied net onder het kanaal Dessel – Schoten en grenst aan het domein de Volharding. Het reservaat wordt beheerd door Natuurpunt Voorkempen en bestaat uit 7 ha heide, vennen en bossen. De meest opvallende soort die je er kan vinden is de Vuurlibel. Deze soort is in 2000 voor het eerst waargenomen en heeft er sindsdien een kleine populatie uitgebouwd langs de geplagde stukken van het ven. Ook beide soorten Rodoogjuffer en Koraaljuffer zijn te vinden aan het ven in de Bonte Klepper. De Tengere

pantserjuffer is in de heide in 2002 voor het eerst waargenomen in de Markvallei. In 2003 is de Zwervende heidelibel op een pitrusveld op de grens met de Volharding twee keer waargenomen.

Over het algemeen kan men stellen dat vooral in de Bonte Klepper een aantal soorten voorkomen die aan (relatief voedselarme) vennen gebonden zijn. Het gaat hier om Watersnuffel, Gewone Pantserjuffer, Viervlek en Zwarte Heidelibel. Zij behoren tot de meest algemene libellen van het gebied en worden vergezeld door (iets) minder algemene soorten zoals Koraaljuffer, Venglazenmaker en Venwitsnuitlibel en Bruine winterjuffer. In het domein de Volharding, met zijn grotere en minder zure plassen, treffen we Azuurwaterjuffer, Lantaarntje, Blauwe Breedscheenjuffer en Bloedrode Heidelibel aan, zij het in lage aantallen. De Plasrombout heeft dan weer een voorkeur voor meer open waters.

De andere belangrijke hot spot is *Wortel Kolonie* met 29 waargenomen soorten. Momenteel bestaat het gebied hoofdzakelijk uit bos (vooral naaldbos) met massieve dreven van (vaak Amerikaanse) eik. Verspreid tussen de bossen liggen nog wat weilanden en akkers.

Vooral het stuk in eigendom van de afdeling Natuur (zo'n 80ha) is interessant voor libellen. Het kenmerkt zich door een grote variatie in aanwezige biotopen. Voor een groot deel is dit bos (loof- en naaldbos) en weiland, maar ook enkele grotere waterpartijen en vennetjes, vergraste en zeer jonge heide. Het is een gebied dat volop in ontwikkeling is.

Langs de vennen komen massaal Venwitsnuitlibel, Koraaljuffer, Smaragdlibel en Gewone pantserjuffer voor. Langs één van de vennen is in 2000 voor het eerst een Noordse witsnuitlibel waargenomen. Bij een ander ven zijn dan weer Tangpantserjuffer en Vuurlibel waargenomen. De Bruine winterjuffer en Tengere pantserjuffer zijn in 2003 waargenomen op een stuk kaalkap. Alleen de Tengere pantserjuffer lijkt zich definitief te hebben gevestigd.

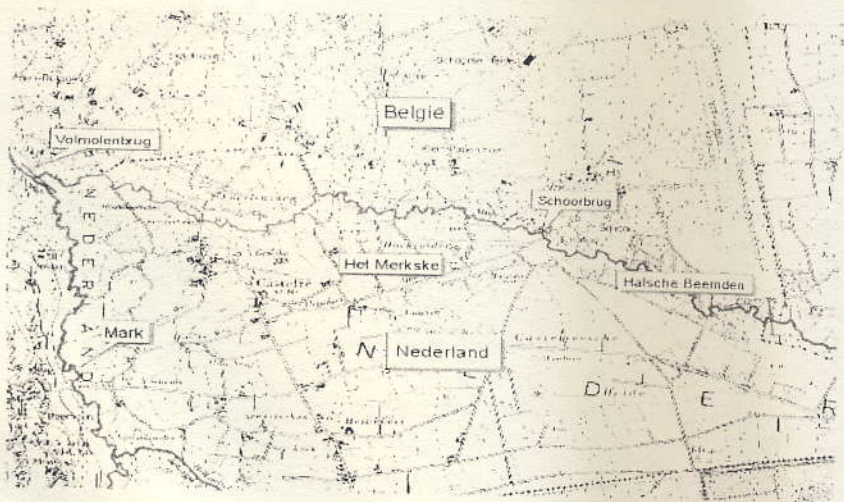
Verder zijn er nog enkele leuke waarnemingen van soorten zoals Glassnijder en Vuurlibel in 2003 aan een zandwinningsput te Minderhout. Aan de Elsakker is half jaren negentig een vers exemplaar gevangen van een Tengere grasjuffer. In dit gebied ligt ook nog een ven met plantensoorten zoals Beenbreek en Kleine zonnedaauw. Op deze plaats zijn

soorten zoals Venglazemaker (2003-2004), Tengere pantserjuffer (2004) en Kleine roodoogjuffer (2004) waargenomen.

Een andere gebiedje dat enkele leuke soorten herbergt is de Kievitsheide. Op de kleiput is een kleine populatie Kanaaljuffer en Grote roodoogjuffer aanwezig. Op een aanpalend grasland zijn in de zomer van 2004 een mannetje Zuidelijke oeverlibel en Zwervende heidelibel waargenomen.

Monitoringsproject Merkske van *Calopteryx*-soorten

Het Merkske kenmerkt zich voornamelijk door zijn meanderende karakter, met stukken waar het water sneller stroomt en met zwakker stromende gedeelten (pool-riffle karakter). Het Merkske word langs zowel Belgische als Nederlandse zijde grotendeels beheerd als reservaat. Vooral langs de Halsche Beemden zijn veel percelen reservaatgebied. Het is dan ook hier dat een populatie Bosbeekjuffer voorkomt.

In 2001 zijn we begonnen met het inventariseren met de *Calopteryx*-soorten aan het Merkske om een beter inzicht te verkrijgen van deze juffers.

Er wordt geteld vanaf de monding van het Merkske (Volmolenbrug te Minderhout) tot aan de Enclave van Baarle-Hertog met de bedoeling om alle beekjuffers te tellen die onderweg worden tegengekomen (zie kaart). Door omstandigheden is er in 2004 niet geteld geworden, maar vanaf dit jaar zal de route zeker terug gelopen worden.

De telling gebeurt door langs het Merkske en soms ook door het Merkske te wandelen als de begroeiing langs de oever te weinig zicht geeft op de beek zelf.

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de *Calopteryx*-soorten.

	<i>Calopteryx splendens</i>				<i>Calopteryx virgo</i>			
UT M- code	FS239	FS249	FS259	FS2698	FS239	FS249	FS259	FS269
	9	9	9		9	9	9	8
2001	246	102	25	-	1	0	0	7
2002	263	90	71	279	0	0	1	10
2003	291	601	210	374	0	2	1	19

(-) : niet geteld

Tabel 1: overzicht van Calopteryx- soorten aan het Merkske
(UTM-hok FS2698 is het reservaat de Halsche Beemden)

Gezien het project nog maar 3 jaar loopt is het nog te vroeg om conclusies te trekken, mede door de warme zomer van 2003 en de niet altijd overeenstemmende tellingsdata. Maar toch mag er gesteld worden dat er een lichte uitbreiding is van *Calopteryx virgo*.

Er werd door het monitoringsproject ook een nieuwe soort voor de Markvallei langs het Merkske ontdekt, namelijk de Metaalglanslibel (*Somatochlora metallica*).

Verder is er ook inzicht verkregen over het voorkomen van de Blauwe breedscheenjuffers aan het Merkske. Deze soort komt vooral voor vanaf de Schoorbrug en zo verder stroomafwaarts met een piek aan het Groeske in Nederland (tot enkele honderden exemplaren) . Aan de Halsche Beemden kwam deze soort ook voor, maar de laatste jaren wordt ze steeds minder waargenomen.

Conclusies

De gemeenten Hoogstraten en Rijkevorsel herbergt leuke en vaak levensvatbare populaties libellen. Het betreft vaak versnipperde populaties van heidesoorten zoals Venwitsnuitlibel, Tengere pantserjuffer en Koraaljuffer. Deze populaties sluiten perfect aan bij de voor libellen zeer interessante gebieden gelegen te Mol, Arendonk, enz... De populaties in

de "Markvallei" zijn meestal wel kleiner en meer versnipperd gelegen, maar het geeft toch een duidelijker beeld over de oorspronkelijke geografische verspreiding van de heidesoorten.

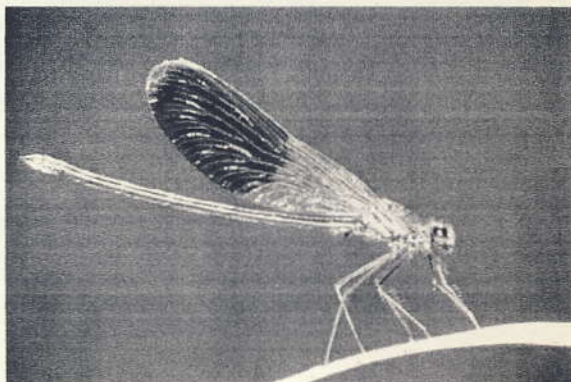
Ook de opmars van zuidelijke soorten binnen de "Markvallei" laat zich goed merken. Soorten zoals de Vuurlibel en Zuidelijke oeverlibel laten zich zien, terwijl er overal populaties van Kleine roodoogjuffer tevoorschijn komen. Mogelijk heeft de opmars van zuidelijke soorten wel nadelige gevolgen voor een soort zoals de Noordse witsnuitlibel die sowieso al een zeer marginaal voorkomen kent in onze regio.

Ook van groot belang is de populatie Weidebeekjuffers en Bosbeekjuffers langs het Merkske en de Mark. Beide populaties doen het momenteel goed. De waterkwaliteit van de Mark moet nog beter. Regelmatig doen er zich langs de Mark nog zware puntlozingen voor, met acuut zuurstofgebrek tot gevolg. Vooral de voorzichtige opmars van de Bosbeekjuffer kan hierdoor in de problemen geraken. Het regelmatig schonen van de Mark, maar ook van het Merkske (tot voor kort zelfs in het reservaatgebied) heeft negatieve gevolgen voor beide soorten.

Het gehele rapport kan verkregen worden op aanvraag
(1 MB groot en 60 blz.)

stijnleestmans@hotmail.com

Weidebeekjuffer

De Kamsalamander, een belangrijke soort voor de Markvallei.

Zeer korte inleiding.

Waarom vind je in het vaktijdschrift "het Bieteutje" een artikeltje over de Kamsalamander. Wel omdat dit magnifiek knappe beestjes zijn, ze zijn op Europese schaal bedreigd. Ze komen binnen de Markvallei in goede aantallen voor en ze zijn, als je dit leest, net actief geworden. Dus reden genoeg om eens op zoek te gaan dit voorjaar naar één van deze kleppers. Dit kan met een schepnetje, fuikske of met de 'pitslamp'. **Let wel:** eigenlijk is de 'pitslamp' de enige legale manier om salamanders te observeren. Alle amfibieën zijn in België beschermd door de wet en mogen dus niet gemanipuleerd worden zonder vergunning. Voor degenen die de beesten niet weten te vinden... die weten mij wel te vinden. Genoeg geleuterd, nu zware wetenschap!

Korte beschrijving van de soort.

De Kamsalamander (*Triturus cristatus*) is een zeer grote watersalamander. Vrouwtjes worden het grootst, uitzonderlijk tot 20 cm, de mannetjes blijven meestal een paar cm kleiner. Het is een donkergekleurde salamander, vaak bijna zwart met kleine witte stipjes. De buik is oranje met verspreid staande zwarte vlekken. Deze vlekken zijn zeer variabel en per individu verschillend (Men kan dus ieder beest herkennen en een naam geven zoals Gieke, Wimpie, Stijn, ...).

Tijdens de paartijd hebben de mannetjes een grote rugkam. Deze kam begint op de kop en loopt tot de staart waar hij even stopt. Op de bovenzijde van de staart is weer een kam aanwezig. Aan de onderzijde van de staart is een kleine zoom aanwezig.

De wijfjes hebben deze kam niet, enkel een ondiepe groeve over de rug. Eigenlijk zegt onderstaand prentje voldoende want ze zijn in onze Vlaamse fauna ONMISKENBAAR!

De larven zijn vrij eenvoudig te herkennen aan de opvallend dunne tenen aan de voor- en achterpoten. Ze worden tot 8 cm groot.

Biotoop.

De kamsalamander verkiest een kleinschalig landschap met veel variatie als landbiotoop: kleine bosjes, houtkanten, ruigtes, waterpartijen, etc...

Als voortplantingswater gebruikt de kamsalamander uitsluitend stilstaand water. De salamanders zijn niet kieskeurig voor wat hun voortplantingswater betreft, bijna ieder (visvrij) watertje is geschikt. Optimale biotopen hebben een concentratie aan waterbiotopen. Deze voortplantingswaters zijn het best voedselrijk met een goede waterplantenbegroeiing. De waterplanten zijn nodig voor de eiafzet. Ook kleine open stukjes naakte bodem zonder vegetatie zijn van belang, dit dan weer voor de balts. Beschaduwing speelt weinig rol, evenals de zuurtegraad. Doch te zuur mag het water niet zijn want dan beschimmelen de eitjes, ideaal is een zuurtegraad van 6 à 7.

De levenswijze in 't kort.

De meeste Kamsalamanders overwinteren op het land, maar ze kunnen ook onder water overwinteren. Ideale overwinteringplaatsen zijn oude muren, steenhopen, tunneltjes, keldertjes, composthopen etc... Zolang het maar vorstvrij is. Ze zoeken hun winterkwartieren eind oktober op en blijven in winterrust tot ongeveer eind februari. De voortplanting vindt plaats van maart tot in juli. In deze periode zoeken de dieren open, vegetatie vrije stukjes zand op waar de mannetjes uitvoerig kunnen baltsen. Dit baltsen gebeurt door de mannetjes en bestaat vnl. uit staartzwiepen en het hoog opzetten van de rug. Dit alles om het wijfje te imponeren. Nadat het mannetje is goedgekeurd (gaan niet te uitvoerig op de balts in) loopt het mannetje verder terwijl het vrouwtje volgt. Het mannetje zet een spermatofoor (spermakegel) af op de bodem dat na veel omslachtig gedoe door het wijfje wordt opgenomen. (Dit baltsen valt waar te nemen door met de 'pitslamp' in het water te schijnen).

Het wijfje zet zo'n kleine 400 eitjes af die afzonderlijk in de bladeren van waterplanten worden gevouwen. Na een 20tal dagen komen de larven te voorschijn. Als deze larven tevoorschijn komen zijn ze een grote cm lang. De totale metamorfose duurt ongeveer 4 maanden waarna de larven 5 tot 8 cm groot zijn geworden. Dit stadium wordt bereikt op het einde van de zomer. Waarschijnlijk is er een aanzienlijk deel van de larven en eerste jaar salamanders die in het water overwinteren. De jonge salamanders die nog niet aan de voortplanting deelnemen bezoeken, net zoals de geslachtsrijpe individuen, in de voortplantingsperiode de poelen. De soort is geslachtsrijp na 2 à 3 jaar. Sex ratio binnen de soort is ongeveer 1:1.

In de zomer zijn er vele Kamsalamanders die het water verlaten en hun zomerbiotoop opzoeken. Dit zomerbiotoop ligt meestal in een straal van 400m rond de voortplantingspoel, maar dit kan in extreme gevallen tot 1000m gaan.

Tijdens de waterfase bestaat het voedsel voornamelijk uit ongewervelden, maar ook kleine amfibielarven worden niet versmaad. Op land jagen ze op wormen, slakken en insecten.

Het gehele jaar is de kamsalamander nachtactief.

Bedreigingen.

De achteruitgang van de soort is onder meer te wijten aan het verlanden, het dichtstorten en het niet onderhouden van de voortplantingswateren. Ook het voorkomen van vis op de zeldzame geschikte waterpartijen is een groot probleem.

Het landbiotoop van de soort wordt ook bedreigd (en is volgens mij zeker zo belangrijk). Zo worden houtkanten en kleine bosjes gekapt en verdwijnt het kleinschalige landschap waarvan de soort afhankelijk is. Een goed landbiotoop in een straal van enkele honderden meters rond de voortplantingswaters is noodzakelijk. Het landbiotoop is voor de Kamsalamander zeer belangrijk. Dit kan geïllustreerd worden met een voorbeeld. Er is nog een populatie Kamsalamander in het weidegebied van de Hees (St. Lenaerts) aanwezig. Deze populatie is momenteel beperkt tot één poel. Rond dit poeltje zijn nog een paar struiken aanwezig die als landbiotoop kunnen dienen. Verspreid over het gebied liggen er nog enkele poelen die geschikt zijn als voortplantingswater. Doch geen enkele poel is bevolkt met Kamsalamander. Dit heeft twee redenen. Er is geen landbiotoop aanwezig rond die poelen (enkel wei) en er is geen mogelijkheid om de poelen te bereiken. De dieren moeten een graswoestijn van 100m oversteken. Kamsalamanders kunnen bij een geschikt landbiotoop vrij makkelijk poelen op 800m koloniseren. (1)

Volledigheidshalve moeten we ook introducties van salamandersoorten verkocht in terrariumwinkels als bedreiging vermelden. Soorten zoals Marmersalamander (*Triturus marmoratus*) kunnen kruisen met de Kamsalamander en de soort verdringen.

Verspreiding, belang van de Markvallei en beheer.

Over geheel Europa is de soort bedreigd. Vandaar dat hij vermeld is op de annex 2 van de Habitatrictlijn. Als enige amfibiesoort van België. Op de Vlaamse rode lijst staat de soort als Kwetsbaar genoteerd.

Als men de verspreiding van de soort in België bekijkt dan zien we dat er drie hot-spots zijn. West-Vlaanderen: hier is het zuiden van de provincie zeer goed vertegenwoordigd, deze concentratie bevat uitlopers tot langs de gehele kustlijn (vnl. de westkust). In centraal-Limburg (vochtig

Haspengouw) bevindt er zich een vrij grote concentratie. De laatste grote concentratie bevindt zich in de Noorderkempen. Van Brasschaat in het zuidwesten, naar Lille in het zuidoosten en zo naar het noorden, de Markvallei binnen. Verspreid over geheel Vlaanderen en Wallonië worden nog hier en daar marginale populaties gevonden, maar nergens grote concentraties.

Binnen de Markvallei zijn er plaatsen waar de soort algemeen voorkomt. Zo heb ik te Wortel-Kolonie en aan de Halsche Beemden fuikvangst gedaan van meer dan **tien** dieren in één fuik. Dat zijn vrij unieke vangsten in Vlaanderen.

Het spreekt dan ook voor zich dat de bestaande populaties van deze soort binnen de Markvallei zeer goed opgevolgd moeten worden. Op plaatsen waar nog uitbreidingsmogelijkheden voor de soort zijn dienen beheersmaatregelen getroffen te worden. Zo is het aanleggen van poelen in de buurt van bestaande poelen een zeer goede ingreep (in de omgeving van de Aschputten en de Markmeanders zijn nog mogelijkheden). De grote poel aan de Halsche Beemden vormt een goed voorbeeld. Hij is vrij recent aangelegd en bevat momenteel de grootste concentratie kamsalamander binnen de Markvallei.

Een andere vorm van beheer dat op sommige plaatsen binnen de Markvallei succes kan hebben is het aanleggen van poelen op plaatsen waar er geen geschikte waterpartijen meer beschikbaar zijn. De kamsalamander kan bijna 15 jaar oud worden en kan in een geschikt landbiotoop dus vele jaren aanwezig zijn, wachtend op dat drupje water om te paren.

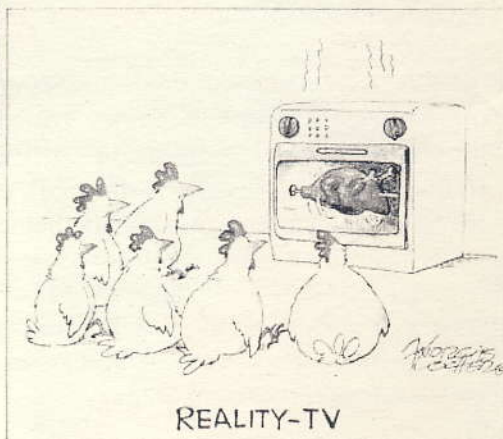
Momenteel is er voor de zeer belangrijke populatie in de Markvallei, (deze strekt zich uit van Wortel Kolonie naar de Halsche Beemden) een uitstekend leefgebied aanwezig. Een kleinschalig landschap met, (over Belgisch en Nederlands grondgebied), een uitgebreid netwerk van poelen. Hierdoor is voornaamste populatie binnen de Markvallei op (middel) lange termijn zeker van zijn toekomst. Zeker als we rekening houden met het feit er zeer veel van het grondgebied in reservaatgebied ligt. We moeten er wel voor zorgen dat de poelen visvrij blijven. Ook mogen de watertjes niet te sterk dichtgroeien zodat ze verlanden. Als dat het geval is dienen ze gefaseerd geschoond te worden.

Bart Hoeymans

BIBLIOGRAFIE:

- Bauwens, D. & K. Claus. 1996. Verspreiding van amfibieën en reptielen in Vlaanderen. De Wielewaal, Turnhout.
- Ignace Schops. Amfibieën en Reptielen in Limburg. Likona.
- Andreas Nöllert & Christel Nöllert. 2001. Amfibieëngids van Europa. Tirion.
- Max Sparreboom (red.), 1981. De amfibieën en reptielen van Nederland, België en Luxembur. A.A.BALKEMA.
- Richard A.Griffiths. 1996. Newts ans Salamnders of Europe. Poyser Natural History.

(1) Het weidegebied aan de Hees is wel zeer belangrijk voor weidevogels zodat er weinig gedaan kan worden voor de Kamsalamander zonder soorten als Grutto te schaden.

Gezocht !

Ondertussen heeft Gie al heel wat opgestoken over de kabouters. Op en dag kwam de grote, wijze kabouter voorlezer uit Hal in de Sluiskensweg aan met een groot boek over de kabouters. Hij blijkt hier een echte specialist in te zijn.

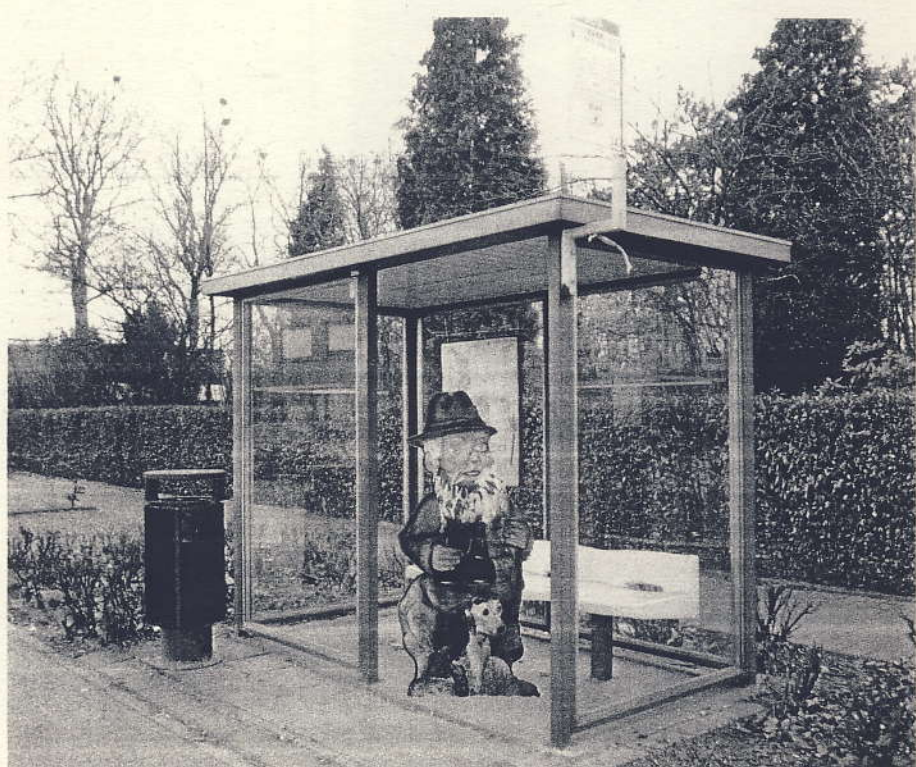
De soort die Gie in zijn tuin heeft gehad zou behoren tot de soort van de Tuinzwervers en kan beschouwd worden als een tussensoort tussen de Boskabouters (geweer) en de Echte Observatie Tuinkabouter (verrekijker) aangezien hij kenmerken van beiden heeft. De soort is verre van schuchter en men komt hem vaak staande tegen in de tuin. Het is een typische boswachtertype met veel geduld die lang kan stilstaan.

Veel heeft het kabouterke ook niet geschoten in de tuin, hoogstens enkele blinde vinken.

Het individu dat in de Meerse tuin werd aangetroffen zou nog niet volledig volwassen zijn geweest. Volwassen kabouters dragen een volledig rode pinnenmuts.

We hebben de soort lang bekeken en bij nader inzien doet ons de kabouter toch aan iemand van onze afdeling denken. Alleen weten we niet goed op wie.

Ineens was de kabouter vertrokken. Er waren geen enkele signalen waarom hij plots is verdwenen. Misschien omdat Ukkie, de hond van Gie, misschien te vaak zijn poot hief tegen het manneke? Langs de andere kant is het niet voor niks een Tuinzwerver en vond hij 4 maanden misschien lang genoeg om in dezelfde tuin te blijven.

Eind maart werd hij opgemerkt aan een bushalte. Heeft hij de bus genomen naar een andere tuin? Heeft iemand de Tuinzwerver gezien?

Gie, Ingrid en Wim

Conservators :

Halsche Beemden (Minderhout)

Tom Verschraegen
(tom.verschraegen@lin.vlaanderen.be)
Lieveherenboomstraat 33
3720 Kortesseem
☎ 0486/28.50.96

Frankenberg (Meer)

Gie Segers
(vanloockjee@yahoo.com)
Sluiskensweg 4
2310 Meer
☎ 03/315.88.06

Aschputten (Meer)

Bart Hoeymans
(bart.hoeymans@lin.vlaanderen)
St.Clemensstraat 8
2322 Minderhout
☎ 03/314.48.48

Contactpersonen deelwerkgroepen van Werkgroep Natuurstudie :

VogelWerkGroep (V.W.G.)

Jef Leestmans (zie hoger)

PlantenWerkGroep (P.W.G.)

Jack Govaerts
(JackGovaerts@freeworld.be)
Donckstraat 12
2321 Meer
☎ 03/315.71.85

Amfibieën-, Reptielen en Vissen WerkGroep (A.R.V.W.G.)

Bart Hoeymans (zie hoger)

Vieze BeestjesWerkGroep (V.B.W.G.) of Werkgroep Ongewervelden + WG Natuurfotografie

Wim Verschraegen (zie hoger)

Paterswiel (Meersel-Dreef)

Drej Oomen (zie hoger)

Lange Beemden (Hoogstraten)

Stijn Leestmans (zie hoger)

Jan Spannenburgmuseum (Hoogstraten)

Jaak Brosens (zie hoger)

PiepWerkGroep (Pi.W.G.) JNM

Leen Van Delm
(leenvandelm@hotmail.com)
Minderhoutsestraat 119
2322 Minderhout
☎ 03/314.36.97

Hoofdredacteur 't Bietentje :

Wim Verschraegen (zie hoger)

ZoogdierenWerkGroep (Z.W.G.)

Dimitri Van Pelt
Moerstraat 48
2320 Hoogstraten
☎ 0476/90.72.49

NATUURWERKGROEP
MARKVALLEI

Reservatenfonds Markvallei
035 - 1758415 - 40

PINITEUT

Dag snottenbellen !

De lente is er !! En ook een nieuwe Piniteut! Hou je klaar want hij is wel een beetje eng van keer... Je vindt er namelijk vanalles over spinnen in. Maar ook andere dingen zoals wat informatie over het kamp. En dat moet je zeker goed lezen want wij weten nu al dat dit het beste kamp ooit gaat worden!

Veel plezier ermee!

Groetjes van de JNM-leiding

Gezocht: Zwarte muts met gigantische rode bol

Op de piepactiviteit van 16 januari raakte Stef zijn muts kwijt, die hij het laatst gezien heeft in de handen van verschillende piepers. Stef mist zijn muts erg en heeft de laatste tijd veel last van een koud hoofdje. Mocht er iemand weten waar de muts gebleven is, dan graag een seintje op stef@snortsoft.be of 0499/38.24.81

Onze website!

We weten niet of jullie het al gezien hebben, maar wij hebben een website! Je moet dus zeker eens een kijkje gaan nemen en vergeet geen boodschapje achter te laten op ons prikbord! Dit is het adres: www.jnm.be/markvallei

Een woordje over de activiteiten

Beste ouders,

U weet het, of u weet het niet, maar JNM markvallei organiseert steeds, elk **derde** volle weekend van de maand een activiteit voor alle leden. Op die activiteiten zijn dus steeds alle leden welkom, zowel de piepers als de Ini's*.

Door die grote, maar vooral lawaaijige groep is het onmogelijk om aan een zeker niveau van natuurstudie te doen (alle vogels binnen een straal van 100 meter zijn gaan vliegen, plantjes en insecten zijn vertrappeld, ...) Verder zijn we meestal verplicht om de activiteiten in spelvorm te organiseren vanwege de piepers.

Nu hebben we op vorige vergadering beslist om een extra activiteit in te laten, enkel voor de Ini's*:

We verzamelen elk **eerste** volledige weekend van de maand op een plaats, en rijden dan vanaf daar, voor een hele dag met de fiets de natuur in. Zo willen we de ini's, en de begeleiding, de kans geven om samen een hele dag rustig de natuur in te trekken en er iets over bij te leren, zonder dat we, bij wijze van spreken, om het half uur moeten stoppen voor een spelletje, de begeleiding constant moet optreden als bemiddelaar tussen de joenges en de meskes, we vogels enkel als zwarte puntjes zien, ...

Deze activiteiten vindt u gewoon in de activiteitenkalender. Er zal duidelijk bij staan dat het enkel om de Ini's gaat. Natuurlijk zijn de Ini's* nog steeds meer dan welkom op de activiteit van het derde weekend van de maand.

Met vriendelijke groenten,

De begeleiding.

* Ini ben je vanaf het jaar dat je twaalf wordt. (Iemand die op 31 december 1993 geboren is, is dit jaar dus Ini)

Het kamp

- We gaan op kamp van zaterdag 23 juli tot zaterdag 30 juli, olé olé. (dus niet vanaf 24 juli zoals in het vorige bieteutje stond)
- dat doen we in het dorpje Beauvoorde, dat ligt op 15 km van de zee.
- Net zoals vorig jaar rijden we met de auto, joechee.
- Ook nemen we de fiets weer mee
- Dus we zullen zeker eens naar fietsen naar de zee.
- Er is daar geen berg te bespeuren dus iedereen fietst gemakkelijk mee.
- we logeren op een wei van een boerin José*
- normaal liggen er dit jaar geen koeievlaaien op de wei, enkel in't wc
- Het kamp wordt georganiseerd door de bloedbroeders Wout Michiels en Stef Bastiaansen (die van Studio 100) en Stef Bastiaansen (die van TV**)
- Over de inschrijvingen vind je meer in volgende bieteut, jippiejee!

* Dat van José is is niet waar, maar het moest rijmen

** Dat is ook niet waar

Lidgeld!!!

We hebben weer enkele leden bij en er zijn nog een deel andere die hun lidgeld dringend moeten betalen. Dus hieronder vind je nog eens hoe je dat juist moet doen.

Er is momenteel ook een speciale actie. Nieuwe leden kunnen dit jaar lid worden voor maar € 5!

Als je nog vragen hebt mag je altijd een mailtje sturen naar Eva (evavanloock@gmail.com) of een telefoontje doen (0498 27 40 37).

Lid worden van de JNM gebeurt door éénmaal per jaar onderstaand bedrag over te schrijven op *rekening nummer 001-2280592-04 van JNM, Kortrijksepoortstraat 192 te 9000 Gent*. Vermeld daarbij je geboortedatum en telefoonnummer. Dit zijn de lidmaatschapskosten:

ACTIE! Je bent tussen 8 en 25 jaar en je wil JNM eens goed uittesten, met kampen en activiteiten en alles erop en eraan? Dan krijg je van ons nu 1 jaar voor slechts €5,00 !!! Meer info hier!

Je bent tussen 13 en 25 jaar, je hebt geen broer of zus in de JNM zitten en je wil actief deelnemen aan onze activiteiten en kampen, dan betaal je als **Gewoon Lid €15,00**

Je bent tussen 8 en 12 jaar, je hebt geen broer of zus in de JNM en je wil actief deelnemen aan onze spetterende activiteiten, stort dan **€15,00** als Pieper.

Je bent tussen 8 en 25 jaar, je hebt een broer of zus in dezelfde leeftijdsgroep in de JNM (ini, groot of piep dus) en je wil actief deelnemen aan de uiterst boeiende activiteiten die we organiseren, dan hoef je slechts **€9,50** te betalen... Koopje, toch?

Je bent tussen 0 en 999 jaar, je wenst niet actief deel te nemen aan onze activiteiten, maar je hebt wel **€19,00** over, dan word je een gewaardeerd steunlid.

De spinnen geven zich bloot!!!!

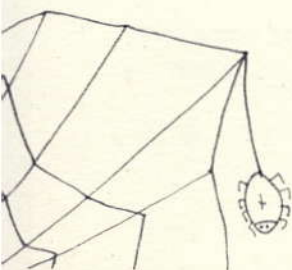
Kom, overwin je angst! Zoek ergens een spin, neem ze onder de loep en ontdek in dit dossier het boeiende leven van onze achtpotige vrienden.

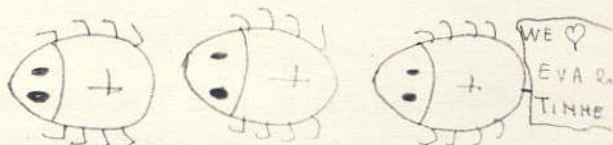
WATERSPIN MET DUIKERKLOK

Spinnen spreken tot de verbeelding. Ze spelen met glans in de hoofdrol in heel wat griezelverhalen, strips en films.

Op zoek naar spinnen!

Spinnen vind je overal. Maar vaak loop je voorbij zonder ze op te merken. Als we daar eens een verandering in brachten?

Waar zoek je spinnen?

Overal in en om het huis. In huis hebben ze een voorliefde voor donkere hoekjes. Achter meubels, bijvoorbeeld. Maar sommige wagen zich zelfs tot midden in de kamer. In de kelder, op zolder of in de garage zul je zeker niet lang naar spinnen hoeven te zoeken. Buiten kun je ze ontdekken op een muur of schutting, in een hoek van het raam, in een haag, onder boomschors...

Hoe spoor je spinnen op?

Het zichtbaarste bewijs van hun aanwezigheid is hun web. Kijk goed. Zo'n web ziet er niet altijd hetzelfde uit. Elke spinnensoort heeft haar eigen weeftechniek. Spinnen die een web weven, leiden vaak een nachtelijk leven. Overdag zitten ze meestal goed verstopt aan de rand van hun web, bijna onzichtbaar.

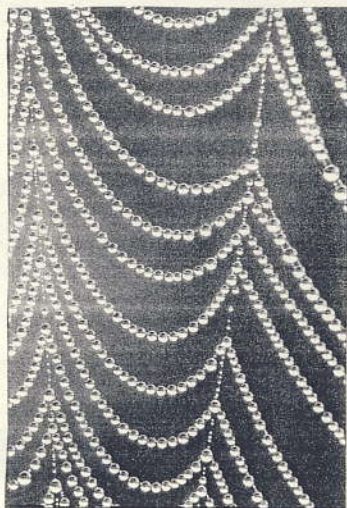
Een spi(o)n in het rijk der spinnen...

Wil je de spinnen beter leren kennen?

1) observeer het onzichtbare

Verstuif water in de haag of op het gras. Zo tover je de spinnenwebben tevoorschijn!

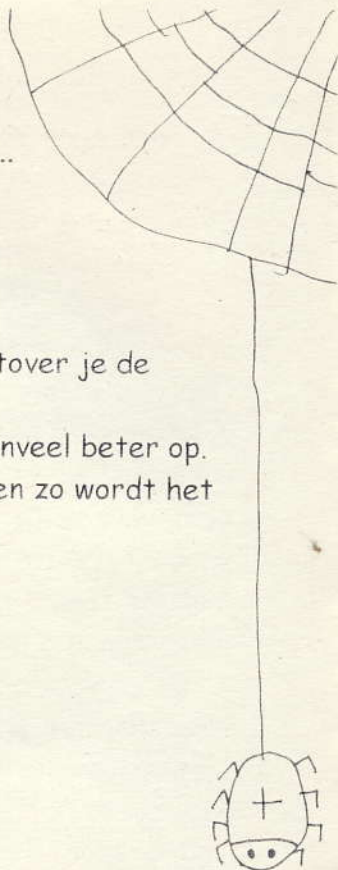
Door de ochtenddauw vallen de spinnenwebben veel beter op. De druppeltjes blijven hangen in het spinrag en zo wordt het web zichtbaar.

2) vang een spin

Wat je nodig hebt: een vrij grote doorzichtige doos, een loep, een penseel.

Kies een spin uit. Houd de doos vlak onder haar en duw met het penseel voorzichtig (je wilt ze niet toetakelen!) tegen

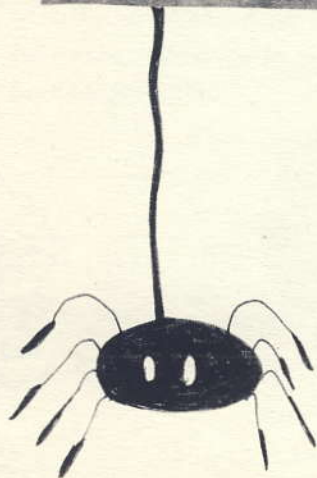
Maar er zijn nog andere aanwijzingen:

- Spinnen laten de resten van hun maaltijd achter. Op plaatsen die zelden worden schoongemaakt, kun je kleine zijden cocons vinden met daarin... leeggezogen vliegen.
- Als je denkt een dode spin te hebben gevonden, ga dan na of het niet eerder om een leeg 'vel' gaat. Want om te kunnen groeien, moeten spinnen geregeld hun vel of 'uitwendig skelet' vernieuwen. Bij een dode spin zitten de poten opgevouwen onder het lijf. Bij een leeg vel zijn de poten gestrekt.
- Vanaf de herfst kun je in de tuin geelachtige cocons vinden met de eitjes van de kruisspin. Ook in de lente of de zomer zijn er eiercocons vinden, vooral onder stenen en bladeren. Die zijn van andere soorten spinnen.

GOED VERSTOPT ONDER DE KAST...

EN HOPI EEN NIEUW JASJE

haar achterlijf. De spin zal zich aan haar veiligheidsdraad laten vallen. Recht in de dood! Als je de spin een paar dagen wilt observeren, kun je haar in een grote doos of pot zetten met wat water en gras. En vergeet niet haar af en toe eten te geven.

- *Wat doet de spin als je haar verscheidene vliegen tegelijk geeft?*

Je kunt nu met eigen ogen zien hoe de spin een web weeft en hoe ze haar prooi opeet. Met een beetje geluk zie je zelfs hoe ze vervelt.

ACTIVITEITENKALENDER

zondag 3 april 2005

ZONDAGSWANDELING

Deze morgen trekken we er op uit in Chaam. We gaan wandelen in het Broek, dit is een gebied waar reeds heel wat natuurvernieuwing is gebeurd.

Waar ? Wanneer? Gemeenteplein Meerle om 9.00 u.

Verantwoordelijke: Jack Govaerts (03.315.71.85)

Organisatie: Natuurpunt Markvallei

zondag 3 april 2005

INI-ACTIVITEIT

Meer uitleg over deze activiteit vindt u in een artikel in de Pinitent. Enkel voor Ini's.

Waar ? Wanneer? Om 10.00 u. aan de kapel van Hal met de fiets.

Verantwoordelijke: Stef Bastiaansen (stef@snortsoft.be)

Organisatie: JNM Markvallei

woensdag 13 april 2005

VOORBEREIDING ERFGOEDDAG

We gaan vandaag reeds proberen om alles voor te bereiden voor volgende zondag.

Waar ? Wanneer? Boerderij Wortel-Kolonie. Uur wordt nog meegedeeld.

Verantwoordelijke: Drej Oomen (03 315 02 45)

Organisatie: Natuurpunt Markvallei

zaterdag 16 april 2005

JNM BIJEENKOMST

Tinne en Eva organiseren "iets", maar wat was nog zo'n groot geheim dat zelfs de redacteur het niet mocht weten.

Waar ? Wanneer? Om 13.30 u. aan het kapelleke van Hal met de fiets. We zijn hier terug om 17.00 u.

Verantwoordelijke: Eva Van Loock [kikkereva@hotmail.com] / 03.314.33.53] en Tinne Segers [0494.89.99.88]

Organisatie: JNM Markvallei

zondag 17 april 2005

ERFGOEDDAG

In Vlaanderen wordt vandaag de Erfgoeddag georganiseerd, zo ook in Hoogstraten, waar men als locatie Wortel-Kolonie heeft gekozen. Natuurlijk kunnen wij hier niet ontbreken. We zullen er onze plannen nog eens voorstellen.

Waar ? Wanneer? Wortel kolonie: boerderij.

Verantwoordelijke: Drej Oomen (03 315 02 45)

Organisatie: Natuurpunt Markvallei

zondag 24 april 2005

DAG VAN DE AARDE

Op 2 plaatsen in onze provincie worden vandaag activiteiten georganiseerd in het kader van "Dag van de Aarde". Natuurpunt Antwerpen Noord organiseert een natuurfest in Stabroek en in Herentals staat het thema 'Jongeren en natuur' centraal.

vrijdag 29 april 2005

FOLKAVOND

Deze avond komen de Folk-liefhebbers weer aan bod. In Bolks Heike treden op onze vraag Bross en Buurmannen op. Laat deze kans niet voorbijgaan.

Waar ? Wanneer? Bolks Heike om 20.00 u.

Verantwoordelijke: Drej Oomen (03 315 02 45)

Organisatie: Natuurpunt Markvallei

zondag 1 mei 2005

ZONDAGSWANDELING

Op deze eerste zondag van de meimaand gaan we wandelen op de Regte Heide in Riel. Hier kwamen een tiental jaren geleden nog korhanen en korhoenen voor, nu zijn ze weg, maar men wil ze herintroduceren. Men voorziet hiervoor een periode van 10 jaar.

Waar ? Wanneer? Kerkplein Minderhout om **8.00 u.**

Verantwoordelijke: Jack Govaerts (03.315.71.85)

Organisatie: Natuurpunt Markvallei

zaterdag 7 mei 2005

INI-ACTIVITEIT

Voor meer uitleg kijkt u in de Piniteut.

Waar ? Wanneer? Aan het lokaal om 10.00 u. met de fiets

Verantwoordelijke: Loes Verbraeken (0494.87.09.61)

Organisatie: JNM Markvallei

zaterdag 7 mei 2005

NATIONALE PIEPDAG

Voor meer info: 't Kikkertje (nationaal tijdschrift dat alle piepers ontvangen).

Verantwoordelijke: Leen Van Delm (0475.87.30.62)

Organisatie: JNM Nationaal

zondag 22 mei 2005

DAG VAN HET LIEVEHEERSBEESTJE

We rijden met de fiets richting Meerle, Elsakker, waar we op zoek gaan naar pimpampoentjes.

Waar ? Wanneer? Je kan op volgende plaatsen en uren aansluiten bij de fietskaravaan:

10.00 u. aan het lokaal in de Karel Boomstraat

11.00 u. aan de kerk van Meerle.

Om 16.00 u. zijn we terug aan de kerk van Meerle

Om 17.00 u. zijn we terug aan het lokaal.

Verantwoordelijke: Stef Bastiaansen (stef@snortsoft.be)

Organisatie: JNM Markvallei

Wat breng je mee: boterhammekes, drinken en fiets, en eventueel excursiesierief.

woensdag 1 juni 2005

NME VERGADERING

Waar ? Wanneer? Jan Spannenburgmuseum om 20.00 u.

Verantwoordelijke: Drej Oomen (03 315 02 45)

Organisatie: Natuurpunt Markvallei

zondag 5 juni 2005

ZONDAGSWANDELING

Deze morgen trekken we naar ons eigen reservaat "De Halsche Beemden". Na het bezoek aan verschillende plaatsen zullen we ontdekken wat voor mooi reservaat we zelf hebben.

Waar ? Wanneer? Kerkplein Minderhout om 9.00 u.

Verantwoordelijke: Jack Govaerts (03.315.71.85)

Organisatie: Natuurpunt Markvallei

woensdag 8 juni 2005

VERGADERING NATUURPUNT

Waar? Wanneer? Jan Spannenburgmuseum om 20.00 u.

Verantwoordelijke: Drej Oomen (03 315 02 45)

Organisatie: Natuurpunt Markvallei

vrijdag 17 juni 2005

DEADLINE 'T BIETEUTJE

Artikels moeten binnenkomen bij Wim Verschraegen.

zaterdag 18 juni 2005

PIEP- EN INI-ACTIVITEIT

Omwille van de examens is er in juni geen aparte Ini-activiteit.

Waar ? Wanneer? Kapelleke van Hal om 13.30 u. met de fiets.

Verantwoordelijke: Stef Bastiaansen (stef@snortsoft.be)

Organisatie: JNM Markvallei

zondag 3 juli 2005

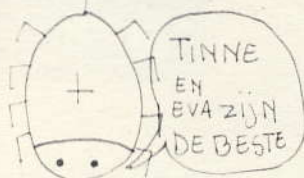
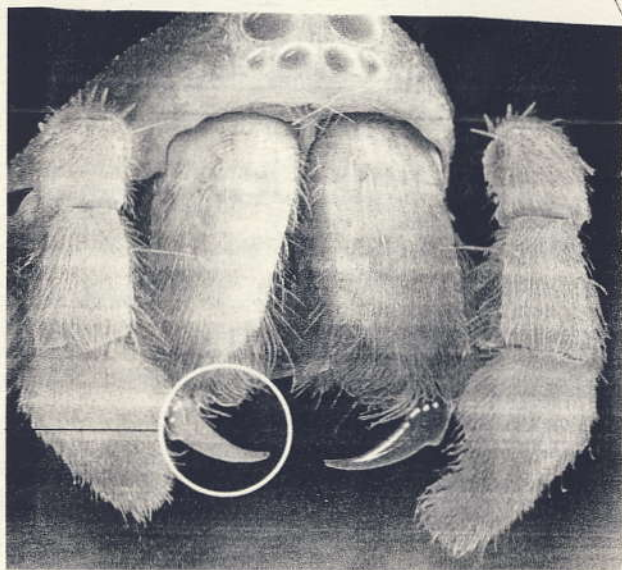
BESTUUR JNM

Waar ? Wanneer? In het lokaal om 19.00 u.

Verantwoordelijke: Stef Bastiaansen (stef@snortsoft.be)

Organisatie: JNM Markvallei

De spin heeft geen hals: kop en borststuk vormen één geheel, het 'kopborststuk'. Aan dat voorlijf zitten 8 poten (insecten hebben er 6!). Het hart van de spin zit in het achterlijf. Op de kop staan geen sprieten of antennes, maar twee stevige 'tasters'. Voor de mond liggen twee 'gifklauwen'. Dat zijn een soort kaken met scharnierende klauwen die verbonden zijn met een gifklier.

Wat heb je grote ogen!

De meeste spinnen hebben 8 ogen. Spinnenkenners letten op de grootte en de stand van die ogen om de verschillende soorten te herkennen. Maar zelfs met zoveel ogen kunnen de meeste spinnen niet zo goed zien.

Nooit naar de kapper

De haren op het lijf en de poten van de spin zijn zowel tast- als smaakorganen. Ze verklappen de spin niet alleen dat er een prooi in haar web zit, maar ook hoe die prooi smaakt.

Bijzondere soorten in onze streken:

De waterspin leeft onder het water in een luchtbel die gevangen zit in een tentvormig geweven web.

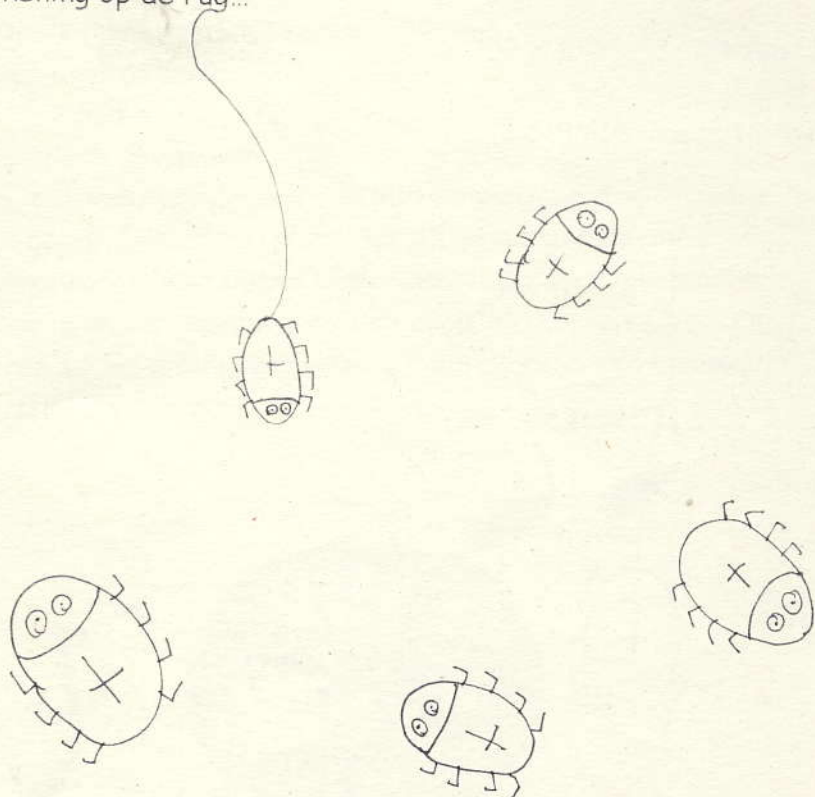
De zebraspin is een springspin die je buiten op de muren kunt zien 'springen'.

3) Maak een spi(o)nnenboekje

Wat je nodig hebt: een boekje voor je aantekeningen over spinnen, een potlood, een gom.

Zoek spinnen om te observeren zonder ze te vangen. Gebruik voor elke spin een dubbele pagina in je boekje. Noteer waar je deze spin gezien hebt. Kijk nauwlettend toe hoe ze een web weeft. Beschrijf of teken de vorm van het web. Geef ook aan waar de spin zich in haar web schuilhoudt. Bestudeer ook goed de spin zelf. Kijk van dichtbij, ook met de loep. Maak een tekening van de spin en let op de details: kleur, de tekening op de rug...

Geen insect!

Maak deze tabel af.

INSECTEN

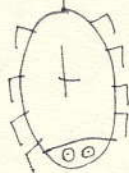
Aantal ogen: .....

Antennes: ja / nee

Uitwendig/inwendig skelet

Lijf uit ..... delen

..... poten

SPINNEN

Aantal ogen: .....

Antennes: ja / nee

Uitwendig/inwendig skelet

Lijf uit ..... delen

..... poten

De eerste spin...

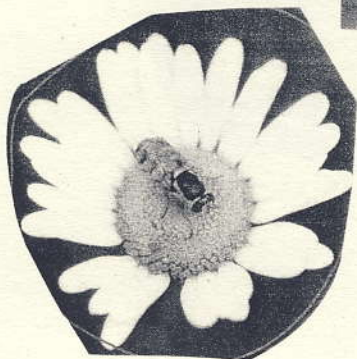
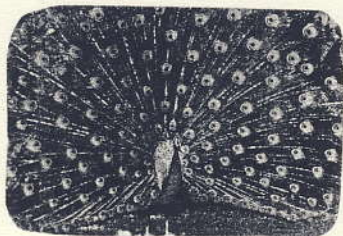
Er was eens een Grieks meisje dat Arachne heette. Op een dag daagde de godin Athene uit tot een weefwedstrijd. Ze zouden allebei een groot tapijt weven. Maar toen Athene zag dat het weefwerk van Arachne veel mooier was, veranderde ze Arachne in een spin en het tapijt werd een web...

Wetenschappers gaven de spinnen de naam 'arachniden', naar het wevende meisje Arachne.

HEB JIJ NOG ERGENS GRAPPIGE FOTO'S
OF PRENTJES LIGGEN VAN DIEREN OF
PLANTEN? TWIJFEL DAN NIET EN GEEF
ZE AAN DE PINITEUTREDACTIE!!!!!!!!!!!!!!

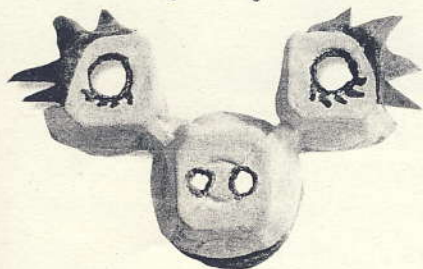
Een stoet van dieren!

Knutsel een masker van een dier.
Beeld je dier uit.
En maak samen een gekke dierenstoet.

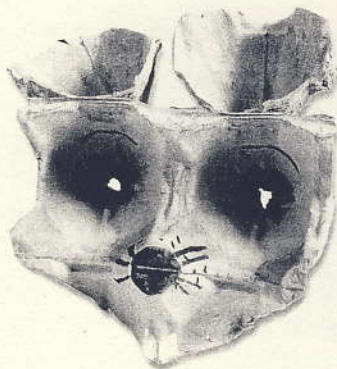
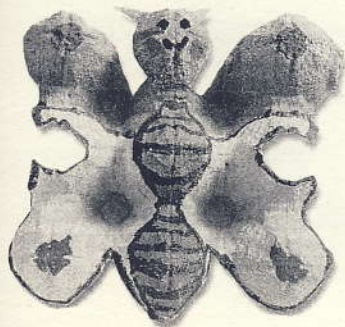
Wat heb je nodig?

- *een kartonnen eierdoos
(voor de vlinder een groot eierkarton)
- *verf en penseel
- *een schaar
- *lijm (of nietmachien)

Knorretje zwijn en Meneer uil

Floortje vlinder en Piet konijn (Knip 2 oren uit. En niet ze vast aan het masker.)

Noord-oost-zuid-west

In de natuur en om je heen vind je dingen die je iets vertellen over de windrichting.

In ons land waait de wind heel vaak vanuit het zuidwesten naar het noordoosten. Een boom die alleen staat, kan daardoor overhangen in noordoostelijke richting.

De zuidwestelijke wind blaast ook regen mee. Mos houdt van water. Daarom vind je aan de zuidwestkant van de boom vaak veel mos.

Vogels hebben graag dat het warm is in hun nestkastje. Maar natuurlijk mag het niet binnenregenen. Daarom hangt men het kastje met de opening naar het noordoosten.

Doei !!!!!!!

Dit was de Piniteut weer voor deze keer ! Tot de volgende!

Artikeltjes, tekeningen, ... binnenbrengen bij

Eva Van Loock

Tinnenpotstraat 14

2320 Hoogstraten

0498 27 40 37

evavanloock@gmail.com

Werkten mee aan deze Piniteut:

Stef Bastiaansen

Tinne Segers

Eva Van Loock

